

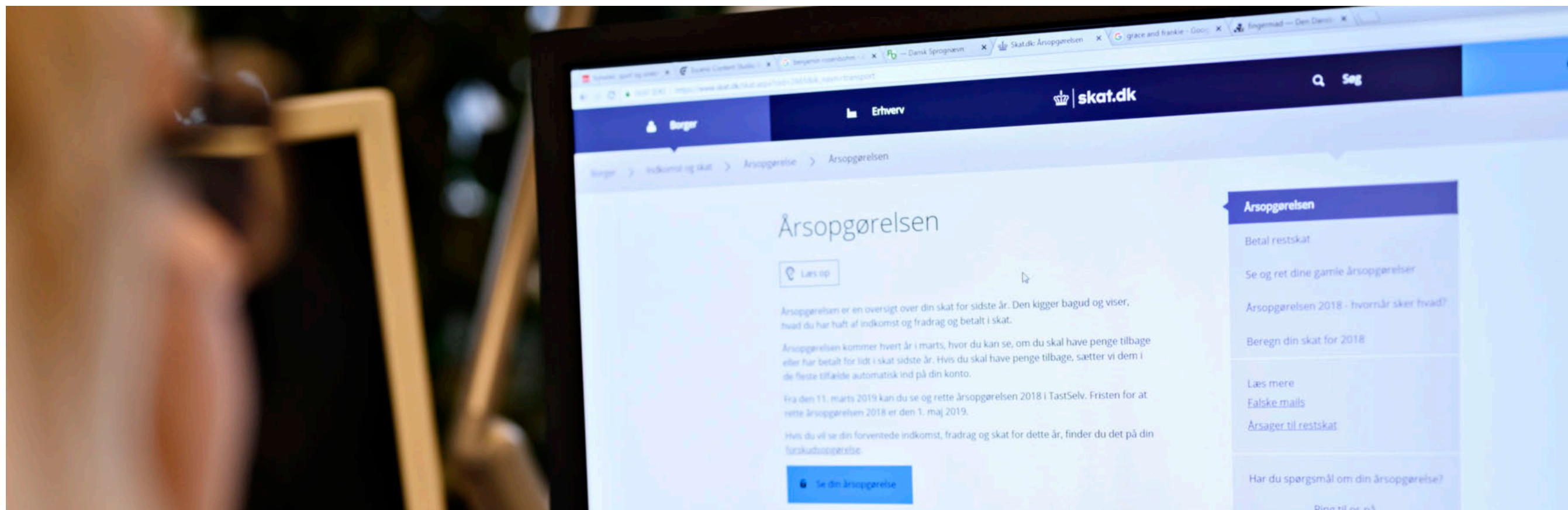
Redaktionschef

Mads Zacho
Teglsvov

Debatredaktører

Milla Mølgaard, Kenneth Lund, Poul Anders
Aarøe Pedersen og Tarek Omar

Kronikredaktør og leder

af lederkollegiet
Marcus RubinVIGGO HØRUP
(1841-1902)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884EDVARD BRANDES
(1847-1931)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884

STIKPRØVE. De teknologier, som i dag bruges i den offentlige sektor, har ikke form som populærkulturens menneskelignende robotter, men bruges f.eks. når Skattestyrelsen udvælger, hvilke borgere der skal underkastes stikprøvekontrol. Arkivfoto: Philip Davali

Teknologi. Robotterne er her allerede – og hvad så?

Avancerede algoritmer og kunstig intelligens er allerede en del af det danske forvaltningsapparat. Det skal vi hverken være naive eller ukritiske overfor.

ANALYSEULRIK RØHL OG
KASPER TROLLE ELMHOLDT

Robotterne kommer! er et velkendt tema i populærkulturen og har været det i mange år. Den futuristiske rytme i Kraftwerks 'The Robots' vil være kendt af mange, og en række bøger og film har gennem årene portrætteret, hvordan robotter og kunstig intelligens en dag vil overtage vores verden. Mary Shelley skabte allerede i 1818 historien om Frankensteins monster, som undslipper menneskets kontrol, og siden er temaet gentaget i film som 'Blade Runner' og 'Terminator'.

I filmen 'Ex Machina' fra 2014 er handlingen opdateret til direktøren i en stor

søgemaskinevirksomhed, som har skabt den menneskelignende smukke kvindrobot, Ava. Ikke overraskende viser Ava sig langt mere intelligent end først antaget og ender med at forføre den ene hovedperson og dræbe den anden, hvorefter hun (robotten) bevæger sig ud i verden.

Musik, bøger og film sætter spørgsmålstegn ved vores tilværelse sammen med eller ligefrem underlagt robotter og ansporer os til at undersøge, hvordan robotter og avancerede algoritmer påvirker os. Kulturens verden understøttes af udsagn i den politiske verden om, at robotterne kommer:

Disruptionrådet forudsagde f.eks. i 2017 – med henvisning til konsulentfirmaet McKinsey & Co – at 31 procent af opgaverne i den offentlige sektor er mulige at automatisere, og estimerede, at knap 50 procent af alle jobs kan automatiseres med eksisterende teknologier.

Følger man nyhedsbilledet, kan man næsten få det indtryk, at et af de steder, robotternes overherredømme faktisk er startet, er i den offentlige sektor i Danmark. Den tidligere regerings planer om at kunne identificere potentielt udsatte børn ved hjælp af avancerede (big) data-algoritmer vakte med god ret opsig, og senest har der her i avisen været omtale af beskæftigelsesministerens ambition

om at foretage en statistisk baseret analyse af arbejdsløses risiko for at blive langtidsledige baseret på den arbejdsløses personlige data.

Forslag som disse har rejst vigtige spørgsmål til balancen mellem effektivitet i den offentlige sektor og privatlivets fred.

Men her må vi være forsigtige og ikke gøre det til et alt eller intet-spørgsmål om robotter, algoritmer og kunstig intelligens. Gør vi det, overser vi, at mere simple algoritmer allerede er en del af hverdagen i den offentlige sektor.

De har ikke form som populærkulturens avancerede menneskelignende robotter, men understøtter beslutningerne, når f.eks. Arbejdstilsynet udvælger, hvilke virksomheder der skal besøges for at kontrollere arbejdsmiljøet, eller Skattestyrelsen udvælger, hvilke borgere der skal underkastes stikprøvekontrol. Og hvis vi forstår algoritmer som procedurer, som trækker på data og leverer et

kvantitativt output gennem softwareprogrammer, så deler brugen mange ligheder med det kvantificeringsfokus, styring og teknologi, som arbejdslivets ledere – magthaverne, om man vil – faktisk i mange år har anvendt og forfinet for at systematisere og effektivisere medarbejdernes indsats.

Det er tankevækkende, at Beskæftigelsesministeriet for 13 år siden indførte et såkaldt jobbarometer, der – baseret på data om den arbejdsløse og andre borgere i samme situation – skulle beregne vedkommendes 'afstand' til arbejdsmarkedet baseret på mere traditionel bureaukratisk styring. Tanken var, at arbejdsløses jobmuligheder skulle belyses objektivt og som led i understøttelsen af jobcentermedarbejderens arbejde. Den teknologi og de data, som lå bag jobbarometeret, var ikke så omfattende som det, der ligger bag den planlagte automatiske vurdering af arbejdsløses risiko for at blive langtidsledige.

Men formålet var det samme: At styre medarbejdernes indsats i en særlig retning i håbet om, at data og teknologi kunne gøre indsatsen mere effektiv. Forskellen på 2006 og 2019 er, at den teknologi, vi i dag har til rådighed, bliver stadig mere avanceret, samtidig med at de datamængder, som algoritmerne bygger ovenpå, vokser. Vi kan derfor også forven-

te, at teknologiernes påvirkning af vores arbejdsliv vil blive stadig stærkere.

Spørgsmålet bliver derfor, hvordan vi som mennesker lever godt og fornuftigt sammen med mere avancerede algoritmer.

Her leverer filosofen Michael Polanyi interessant indsigt. I 1966 beskrev han den 'tavs videns' centrale betydning for mennesker – lidt forsimplet sagt den afgørende betydning, som fælles normer, følelser og kropssprog har for menneskeligt samvær. Polanyi fremførte, at den tavs viden binder os sammen som mennesker, hvorfor vi bør være skeptiske over for et overdrevent fokus på den viden, som kan italesættes og sættes i system. Algoritmer, kunstig intelligens og programmering, der ligger bag – selv om det fremstår usynligt for os – er netop baseret på ekspliciterbar viden i form af data, mønstre og sammenhænge og ikke den tavs og kropslige viden, som Polanyi fremførte vigtigheden af.

Bag den eksplicite viden ligger antagelsen om, at verden udelukkende består af konkrete enheder med afgrænsede egenskaber, der udtømmende kan programmeres på forhånd.

Derfor bør vi som samfund forholde os aktivt til, hvad den stigende brug af algoritmer i styrings- og beslutningsprocesser dels risikerer at overse, men også hvil-

ke nye evner det forudsætter af medarbejdere og borgere.

Hvad er det for en form for viden, der skabes, når risikoen for langtidsarbejdsløshed fastsættes af en algoritme, på baggrund af hvilken jobcentermedarbejderen skal agere? Hvad er det for en viden, som algoritmerne ikke ser, og som medarbejdere og arbejdsløse borgere derfor selv skal være særlig opmærksomme på?

Budskabet er derfor tosidigt: Ro på, der går nok endnu nogle år, inden hunrobotten Ava og andre menneskelignende robotter fra filmens verden har overbret den offentlige sektor! Men vi samarbejder og styres allerede i dag med og af algoritmer og robotter – og det samarbejde skal vi tage seriøst og forholde os kritisk til. For hvad gør samarbejdet med algoritmer og robotter ved menneskers arbejde, og hvad kræver det af os som mennesker at bruge disse værktøjer på en ønskelig måde?

analyse@pol.dk

Kasper Trolle Elmholt er ph.d. og adjunkt ved Institut for Statskundskab og tidligere konsulent hos Rambøll Management Consulting. Ulrik Røhl er industriel ph.d.-stipendiat ved Institut for Statskundskab i samarbejde med kommunernes it-fællesskab, Kombit, og selv tidligere stabschef i Kombit.